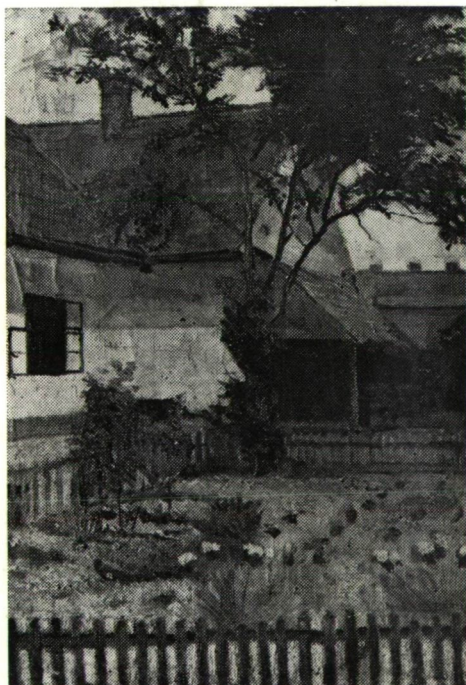

A Hollósy-iskola keretében, a nagybányai művészekkel, 1898-ban Károlyi is kiállított. Már e festményein is jól tükröződik kiváló jellemző ereje és szomorkás líraisága; olyan tulajdonságok, melyek művészetében mindvégig megtalálhatók. Réti István ismert nagybányai monográfiájában így ír többek között róla: „Münchenben igen szegényen élt, és nem is akart másként. A kényszerű nélkülözésekből tudatos igénytelenséget, erkölcsfilozófiát, erényt csinált... Festői tehetsége finom, de halk hangú volt. Nehezen, kétségek között, elmélyedve dolgozott.”

Még mint Hollósy-növendék, Károlyi a század utolsó éveiben kérvényt nyújtott be a budapesti Képzőművészeti Tanácshoz, hogy külföldi ösztöndíjban részesülhessen. Próbálkozása azonban nem járt eredménnyel, csakúgy mint Szeged első ízben adományozott 1000 koronás művészeti díjának elnyerésében sem, amelyet az akkori öt helyi pályázó közül, a tanácsai kapcsolatokkal rendelkező Zombory Lajosnak ítéltek oda. Részben e sikertelenség miatt, részben pedig mert hosszú idő óta szenvedéllyel merült el Tolsztoj életfilozófiájának tanulmányozásában, elhatározta, hogy a nagy orosz íróat felkeresi. 1899 őszén zarándokolt el hozzá Jasznaja Poljanába, ahonnan aztán visszatérve, szülővárosában, Szegeden telepedett le.

Itthon rövidesen festőiskolát nyitott. A helyi fiatalság művészeti képzésével éveken át foglalkozott. Tanítványai közül Hódi Géza, Cs. Joachim Ferenc és Vlasics Károly emelkedtek ki az átlagból. Festészetének kibontakozása is ekkor kezdődött el. Meghatóan igénytelen alsóvárosi szobája magányos csendjében készített százakra

Károlyi Lajos: Kertes ház

Károlyi Lajos: Férflarcckép

menő önarcképein és kedvelt virágbrázolásain kívül odaadással festegette a kertvárossá fejlődő Újszeged egy-egy hangulatos részletét vagy a régi Szeged víz előtti utcáit, hogy sajátos szépségüket lírai színekkel megörökítse. Portréi és különböző tanulmányfejei igazolják, hogy a realista emberbrázolás Károlyi festészetének egyik legfontosabb értéke. Első gyűjteményes kiállítását a szegedi múzeumban, 1910-ben rendezte meg, majd nyolc évvel később, 1918 őszén a Nemzeti Szalóban mutatkozott be, ahol sikere volt. A tehetséges vidéki festőt ezután szívesen fogadták be a fővárosi Képző- és Iparművészek Egyesületének tagjai közé. Sőt a Szépművészeti Múzeum a Falurészlet, a Virágcsendélet és a Folyópart c. alkotásait megvásárolta.

A háború utáni nyomasztó gazdasági és társadalmi viszonyok 1921-ben őt is külföldre ösztönözték. Róma, Firenze, Velence és más városokban festett képeit néhány év múlva itthon kiállította. A helyi lapok, mint Olaszország kék ege alatt „megszinesedett” szegedi festőt méltatták. Mindemellett változatlanul megrendítő szegénységben élt. Szocialista gondolkodását tükrözi az az 1926-ban írt cikke, melyben a fennálló rendszert ostorozta. Késérőségében felköltözött Budapestre, s nem sokára megbetegedve ott is halt meg. Végakarata szerint képeinek nagy részét a szegedi múzeumra hagyta. Holttestét hazahozták Szegedre. Temetésén a festőt, hűséges barátja, Juhász Gyula többek között e szavakkal búcsúztatta: „...egy nagy tanítást hagyta ránk: a munka szent. Alkotó munkás voltál, ki a jövőnek dolgozik, kinek vetése érik, ha a sírja fölött lesz is csak aratása.”

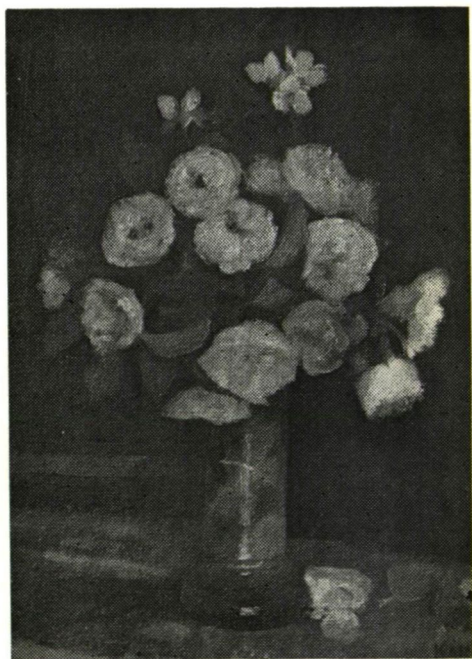
Károlyi alkotásaiból 1957-ben rendezett meggyezett emlékkiállítását a Móra Ferenc Múzeum, amely valóban a fölfedezés erejével hatott.

KIS SZEGEDI MŰVÉSZETTÖRTÉNET

XV.

Ha a napsütéses festészetű, parasztábrázoló Nyilasy Sándort az aranyos humorú Móra Ferencel hasonlítjuk össze, úgy a lírai alkatú Károlyi Lajos (1877—1927) a mély érzelmű Juhász Gyulának volt „lelkitestvére”. Őt is, mint Nyilasyt, a legjelentékenyebb szegedi festők közé számítjuk.

Károlyit éppoly magányos s különös egyéniségű művésznek tarthatjuk, mint Gulácsy Lajost. Nemcsak az volt bennük közös, hogy mindketten rajongtak Olaszországért, s Itália kisvárosainak ódon utcácskáiba szívesen jár-

Károlyi Lajos: Őszi rózsák

tak el megbújni a húszas évek itthoni valósága elől, hanem felettebb érzékeny, költői lelkületük is rokonná teszik őket egymással. Károlyi egész életén végig vonuló fátyolos kedélye minden bizonnyal korai árvaságából ered. Rokoni támogatással szerzett érettségét a helyi piaristáknál. Utána azonnal, 1895 nyarán Münchenbe utazott, hogy ott festővé képezze magát. Tanulmányait, mint Nyilasy, ő sem az akadémián, hanem végül is Hollósy Simon festőiskolájában folytatta. Ezt azonban rövid hazai tartózkodása, illetve egyéves római stúdiuma előzte meg.